
NASJONAL PLAN

Beredskap mot akutt forurensning
eller fare for akutt forurensning i Norge

2015

KYSTVERKET

Utgitt av: Kystverket

Trykket publikasjon: ISBN 978-82-90177-16-9

PDF: ISBN 978-82-90177-18-3

Forsidefoto: Kystverket

Grafisk produksjon: Kystverket

Trykk: Merkur Grafisk

NASJONAL PLAN

Beredskap mot akutt forurensning
eller fare for akutt forurensning i Norge

2015

Innhold

Forord	6
1. Innledning	7
1.1 Bakgrunn	7
1.2 Planens hensikt	7
1.3 Grunnlaget.....	7
2. Geografisk virkeområde og ansvar	8
2.1 Geografisk ansvarsområde	8
2.2 Ansvar.....	8
2.2.1 Fastlandet	8
2.2.2 Svalbard	9
3. Varsling av akutt forurensning	10
4. Generelt om aksjonsplikt	11
4.1 Privat aksjon	11
4.2 Kommunal aksjon	12
4.3 Statlig aksjon	12
4.4 Myndigheter og organisasjoner - ansvar og oppgaver.....	13
5. Mobilisering og aksjoner	14
5.1 Generelt om organisering av aksjoner mot akutt forurensning	14
5.2 Akutt forurensning eller fare for akutt forurensning fra skipsfarten.....	14
5.2.1 Fare for akutt forurensning.....	14
5.2.2 Akutt forurensning i forbindelse med skipsulykker.....	15
5.3 Akutt forurensning eller fare for akutt forurensning offshore.....	15
5.3.1 Fare for akutt forurensning.....	15
5.3.2 Akutt forurensning fra petroleumsvirksomheten	16
5.3.3 Statlig overtakelse ved ekstreme forurensningshendelser	17
5.4 Akutt forurensning fra landbasert virksomhet eller havneområder	17
5.4.1 Landbasert virksomhet	17
5.4.2 Havneområder	18
5.4.3 Transportulykker på land	18
5.5 Chemical, Biological, Radiological, Nuclear (CBRN) - beredskap	18
6. Opplæring, trening og øvelser	19
6.1 Opplæring og trening.....	19
6.2 Øvelser.....	19
7. Internasjonal bistand og samarbeid	20

VEDLEGG..... 21

Vedlegg A: roller og ansvar til de mest sentrale nasjonale og regionale statlige etatene og offentlige virksomhetene	22
Politiet	23
Forsvaret.....	24
Miljødirektoratet.....	25
Fiskeridirektoratet	26
Sjøfartsdirektoratet	27
Statens strålevern	28
Petroleumstilsynet.....	29
Mattilsynet.....	30
Folkehelseinstituttet.....	31
Norsk polarinstitutt	32
Fylkesmannen	34
Sysselemanden på Svalbard	35
Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES).....	36
Statens havarikommisjon for transport.....	37
Havforskningsinstituttet	38
Vedlegg B: Internasjonale avtaler.....	39
OPRC konvensjonen.....	39
De følgende avtalene er tilgjengelige via Kystverkets nettsider.....	39
Københavnavtalen	39
Bonnnavtalen.....	39
Norge-Russland-avtalen	40
NORBRIT-planen (samarbeid mellom Norge og Storbritannia)	40
Avtale om samarbeid om oljevernberedskap i Arktis.....	40
EUs krisebistand ved akutt oljeforurensning	41

Forord

Nasjonal plan – beredskap mot akutt forurensning, er et viktig element i Kystverkets samordningsrolle. For våre samvirkeaktører er planen viktig som overbygning over egen beredskapsplan. I tillegg er en nasjonal plan et krav i henhold til IMO OPRC konvensjonen som Norge har ratifisert.

Kystverket er delegert samordningsmyndighet etter forurensningsloven og sammen med en rekke etater, institusjoner og ulike kompetansemiljøer skal vi samlet bidra til at en uønsket hendelse med akutt forurensning blir håndtert til beste for miljøet.

Den nasjonale planen bygger på Kystverkets og medvirkende samvirkeaktørers erfaringer fra de siste statlige aksjoner mot akutt forurensning der behovet for en overbygning over egen sektors beredskapsplan ble tydelig. Dette dokumentet er første versjon av Nasjonal plan og beskriver i korte trekk oppbygging av den nasjonale beredskapen og de mest sentrale aktørers ansvar og myndighet ved en uønsket hendelse med akutt forurensning.

Takk til alle bidragsytere i utarbeidelse av Nasjonal plan, og takk for deres tålmodighet fra innspill og til utgivelse. Kystverket ser frem til at planen blir operasjonalisert gjennom implementering og referanser i eget planverk, og at den blir benyttet under øvelser og aksjon. Kystverket vil videre legge til rette for at erfaringer fra bruk av planen under øvelser og aksjoner vil resultere i nødvendige rettelser og tillegg.

Lykke til med bruk og etterlevelse av planen!

Horten, april 2015

Kirsti L. Slotsvik
kystdirektør
Kystverket

Johan Marius Ly
beredskapsdirektør
Kystverket

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn

Norge har ratifisert FNs konvensjon om Law at Sea (UNCLOS) og har som følge av dette en forpliktelse til å beskytte det marine miljøet på best mulig måte. Norge har også ratifisert Oil Pollution Response Convention (OPRC- konvensjonen) og OPRC HNS protokollen. I følge OPRC- konvensjonen skal statene etablere nasjonale planer for å håndtere olje- og HNS ulykker som kan true det marine miljøet.

Ved ulykker vil det alltid være høyeste prioritet å redde menneskeliv. Etter at liv og helse er ivaretatt, vil det deretter være en oppgave å begrense skadene på det marine og terrestriske miljøet.

Den som driver virksomhet som kan medføre akutt forurensning skal sørge for en nødvendig beredskap for å hindre, oppdage, stanse, fjerne og begrense virkningen av forurensningen. Kommunene skal sørge for nødvendig beredskap mot mindre tilfeller av akutt forurensning som kan inntreffe eller medføre skadevirkninger innen kommunen, og som ikke dekkes av privat beredskap. Staten skal sørge for beredskap mot større tilfeller av akutt forurensning som ikke er dekket av den kommunale beredskapen.

1.2 Planens hensikt

Kystverket er delegert myndighet for å sørge for en best mulig samordning av den operative beredskapen mot akutt forurensning i et nasjonalt system, jf forurensningsloven § 43, 3. ledd.

Denne planen er utarbeidet som et ledd i det å ivareta disse forpliktelsene.

Planen etablerer ingen nye forpliktelser for de etatene som er beskrevet, men legger til rette for det ansvar berørte etater har til å etablere egne planer for ivaretagelse av sitt bidrag inn i Kystverkets samordning av beredskap mot akutt forurensning.

Beredskapsplaner utarbeidet av den landbaserte industrien, operatørselskapene på norsk kontinentalsokkel, kommunene (havnemyndighetene og brannvesenet), sammenslutninger av kommuner (IUA) og regionale og sentrale myndigheter skal støtte opp under denne nasjonale planen.

Beredskapsplaner for den enkelte industrivirksomhet, innretning i petroleumsvirksomheten og planer for innsats i en kommune beskriver innsatsen på det enkelte området. Disse planene skal også beskrive hvordan partene kan samarbeide for å redusere skadevirkningen av akutt forurensning.

1.3 Grunnlaget

Det rettslige grunnlaget for beredskap mot akutt forurensning eller fare for akutt forurensning er:

Forurensningsloven med forskrifter (herunder HMS-forskriftene for petroleumsvirksomhet) og enkeltvedtak (herunder beredskapskrav)

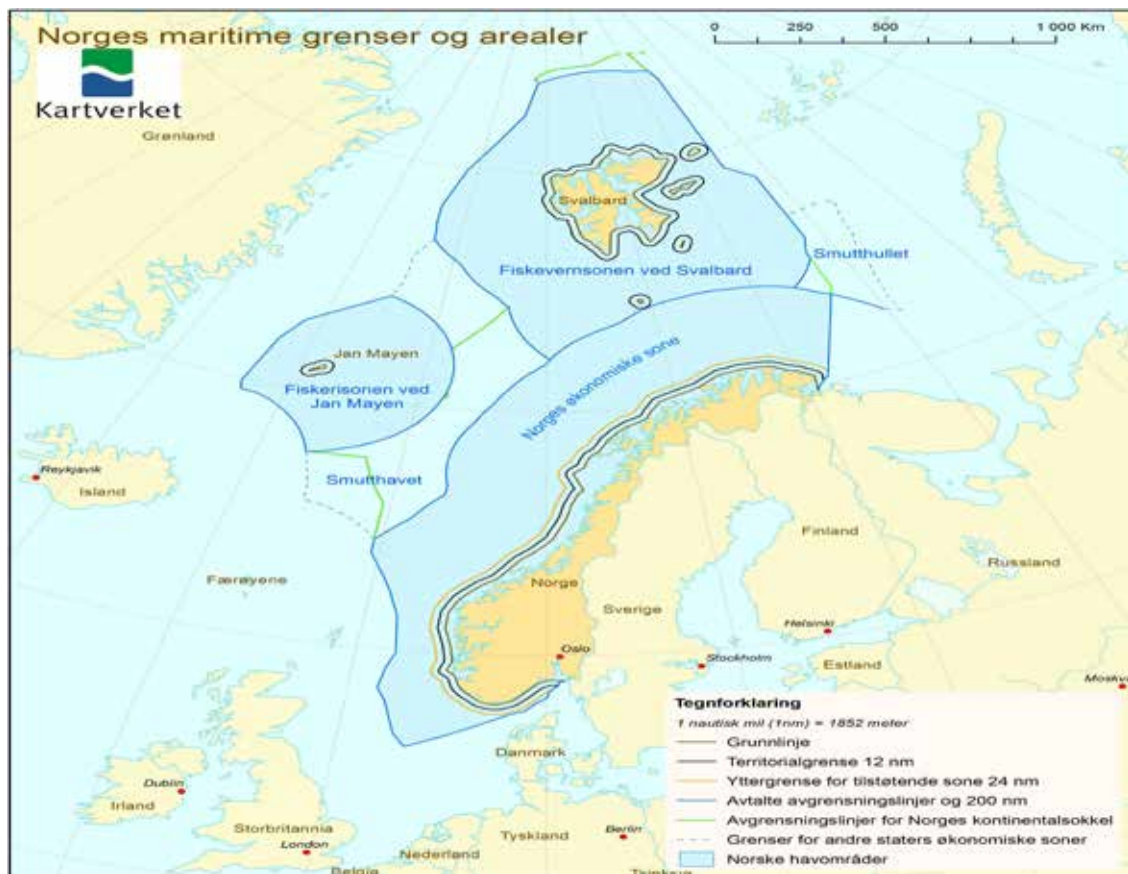
Havne- og farvannsloven

Svalbardmiljøloven

Se lovdata: <https://lovdata.no/>

En velfungerende forurensningsberedskap

forutsetter at personellet har fått tilstrekkelig opplæring. For å sikre at opplæringen ivaretas på en tilfredsstillende måte, skal den nasjonale læreplanen for beredskap mot akutt forurensning benyttes. Aktørene som gjennomfører opplæring i henhold til læreplanen skal godkjennes av Kystverket. Trening og øvelser vil være viktig for å sikre at partene kjenner sitt ansvar og myndighet ved denne typen hendelser. Kystverket gjennomfører regelmessig trening og øvelser for å sikre at partene med ansvar og roller i den nasjonale beredskapen har en klar forståelse av dette.

2. GEOGRAFISK VIRKEOMRÅDE OG ANSVAR

2.1 Geografisk ansvarsområde

Den nasjonale planen dekker alle hendelser eller fare for hendelser på land, i norsk territorialfarvann innenfor 12 nm og i norsk økonomisk sone innenfor 200 nm/grensene. På Svalbard har Sysselmannen aksjonsplikt, mens Kystverket er forurensningsmyndighet.

Figuren over viser ansvarsområdet.

Norge har inngått avtaler med nabolandene og internasjonale organisasjoner om bilateralt

og multilateralt samarbeid. Kystverket har myndighet til å følge opp og ivareta Norges forpliktelser gitt i de internasjonale avtalene. Kystverket vil også informere nabolandene om eventuell akutt forurensning som kan true deres sjøområder eller kyst. Kystverket er også ansvarlig for å koordinere bistand fra/til andre land.

Vedlegg B viser en oversikt over bilaterale og multilaterale avtaler.

2.2 Ansvar

2.2.1 Fastlandet

Privat beredskap

Den som driver virksomhet som kan medføre akutt forurensning, skal sørge for en nødvendig beredskap for å hindre, oppdage, stanse, fjerne og begrense virkningen av forurensningen, ref forurensningsloven § 40. Virksomheten har et selvstendig ansvar for å planlegge,

dimensjonere for- og lede aksjoner mot akutt forurensning som skyldes egen aktivitet. Beredskapen skal baseres blant annet på miljørisiko. Privat virksomhet har i tillegg både aksjons- og bistandsplikt. Miljødirektoratet stiller ytterligere krav til private virksomheters beredskap mot akutt forurensning, og kontrollerer at kravene overholdes.

Kommunal beredskap

Kommunene har etter § 43 i forurensningsloven ansvar for å etablere en beredskap for mindre tilfeller av akutt forurensning som kan inntreffe og medføre skadevirkninger i kommunen, og som ikke dekkes av privat beredskap. Miljødirektoratet stiller krav til kommunenes beredskap mot akutt forurensning og kontrollerer at kravene overholdes. Kommunene har inngått samarbeid om å etablere Interkommunale Utvalg mot Akutt forurensning (IUA). Kommunene har aksjonsplikt og har etter pålegg fra Kystverket plikt til å bistå den statlige beredskapen. Mange IUA med kystlinje har inngått avtaler med Norsk oljevernforening for operatørselskapene (NOFO) om å bistå ved aksjoner som følge av akuttutslipp av olje fra petroleumsvirksomheten.

Statlig beredskap

Staten skal sørge for beredskap mot større tilfeller av akutt forurensning som ikke er dekket av kommunal beredskap § 43 eller privat beredskap etter §§ 40-42.

Dette gjelder all akutt forurensning fra blant annet skip, skipsvrak og ukjente kilder. Statens ansvar innbefatter å føre tilsyn med den ansvarlige forurensers evne til å håndtere

egne utslipp. Dette gjelder også operatører i petroleumsvirksomheten.

Forurensningsloven sier at kommuner skal sørge for nødvendig beredskap mot mindre tilfeller av akutt forurensning som kan inntreffe eller medføre skadevirkninger innen kommunen, og som ikke dekkes av privat beredskap etter §§ 40-42.

Forurensningsmyndigheten skal så vidt mulig sørge for at privat, kommunal og statlig beredskap samordnes i et nasjonalt beredskapssystem. Denne planen er et viktig element i dette systemet.

Kystverket kan helt eller delvis overta ledelsen av arbeidet med å bekjempe ulykker i medhold av forurensningsloven § 46, tredje ledd. Ved statlig overtakelse av aksjoner i forbindelse med petroleumsvirksomheten vil den statlige aksjonsledelsen ta utgangspunkt i operatørens etablerte aksjonsledelse. Kystverket vil ved statlig overtakelse supplere den etablerte aksjonsledelsen med personell etter behov. Kystverket vil etablere aksjonsledelse i henhold til ELS modellen. Når det er fare for betydelige forurensningsskade, kan staten ved Kystverket pålegge enhver å stille til rådighet materiell og personell for å bekjempe ulykken.

2.2.2 Svalbard

Den statlige beredskapen mot akutt forurensning på Svalbard omfatter både beredskap ved utslipp til sjøs, sikringstiltak mot lekkasjer, utslipp fra tankanlegg og andre utslipp på land.

I tillegg har virksomhetene som håndterer oljeprodukter og andre kjemikalier på Svalbard, og fartøyene som trafikkerer i farvannene, et egenansvar for beredskap mot akutt forurensning.

3. VARSLING AV AKUTT FORURENSNING

Den ansvarlige for en akutt forurensning eller fare for akutt forurensning har en varslingsplikt. Dette er beskrevet i forurensningsloven § 39.

Varslingsplikten er nærmere beskrevet i forskrift om varsling av akutt forurensning eller fare for akutt forurensning.

I følge denne forskriften gjelder følgende:

Skip varsler en av hovedredningsentralene (MAS) eller kystradioen.
Disse har egne instruksjoner som beskriver viderevarsling.

Innretningen i petroleumsvirksomheten varsler umiddelbart, gjennom sitt operatørselskap, Petroleumstilsynet.
Petroleumstilsynet vil sørge for varsling av bl.a. Kystverket. Mindre alvorlige hendelser meldes til Petroleumstilsynet nærmeste virkedag.

Luftfartøy varsler NOTAM- kontoret.
NOTAM vil varsle Kystverket, som igjen vil sørge for å varsle aktuelle instanser som trenger informasjon om flyobservasjonen

Utslipp fra landbasert virksomhet varsles brannvesenet/110-sentralen.
For 110-sentralene er det utarbeidet en egen instruks som regulerer bl.a. viderevarsling

For Svalbard er varslingsplikten regulert i Svalbardmiljøloven § 70, tredje ledd og samarbeidsavtale mellom Sysselmannen på Svalbard og Kystverket.

For petroleumsvirksomheten er varslingsplikten regulert i Styringsforskriften § 29.

Kystverket har en egen beredskapsordning for å motta og følge opp mottatte varsel.

For reguleringer og forpliktelser om internasjonal varsling vises det til kapittel 7.

4. GENERELT OM AKSJONSPLIKT

Forurensningsloven stiller krav til de ulike aktørene som har en aksjonsplikt. Under følger en kort beskrivelse av dette.

4.1 Privat aksjon

Ansvarlig forurensere har plikt til å sette i verk tiltak ved akutt forurensning eller fare for akutt forurensning. Dette fremgår av forurensningsloven § 46, første ledd. Tiltakene skal bidra til å hindre at forurensningen inntreffer eller stanse, fjerne eller begrense skader og ulemper som følge av forurensningen. Tiltaksplikten gjelder også utover den plikt ansvarlig forurensere har til å sørge for nødvendig beredskap for egen virksomhet. Aksjonsplikten vedvarer selv om kommunen eller staten overtar aksjonen.

Ved akuttuhell inne på en bedrift eller innenfor et bestemt geografisk område som har tilknytning til en virksomhet eller kan bli berørt av et akutt utslipp, skal bedriften/virksomheten selv sørge for å iverksette nødvendige

tiltak for å stanse, avgrense og avbøte virkningene av utslippet, slik at det blir minst mulig skade på miljøet. Dersom hendelsen er større enn hva det er rimelig at den ansvarlige forurenseren kan bekjempe, kan bedriften anmode kommunen om bistand. Kommunen skal i slike tilfeller ha dekket sine kostnader for å hindre og begrense forurensning.

Operatør har gjennom Norsk Oljevernforening For Operatørselskaper (NOFO) inngått avtaler med de fleste kystkommunene om bistand dersom et utslipp fra petroleumsvirksomheten truer eller når land.

4.2 Kommunal aksjon

Dersom den ansvarlige forurensner er ukjent, eller ikke iverksetter tiltak, har kommunen plikt til å aksjonere. Kommunen har i utgangspunktet plikt til å sette i verk tiltak mot alle hendelser innen kommunen som det er urimelig å kreve at ansvarlig forurensner selv håndterer.

Dette gjelder også akutt forurensning som inntreffer utenfor kommunen, men som medfører skadevirkninger innen kommunen.

Plikten til å sette i verk tiltak gjelder for tiltak som står i rimelig forhold til skader og ulemper som kan unngås.

Ved mindre hendelser kan kommunen sette i verk tiltak på egen hånd, eller benytter seg av frivillige inngåtte avtaler om interkommunalt samarbeid (IUA) for å ivareta kommunens beredskaps – og aksjonsplikt.

Kommunens aksjonsplikt fremgår av forurensningsloven § 45 annet ledd.

Ved kommunal aksjon, der berørt kommune

selv håndterer utslippet, kan vertskommunen i det interkommunale samarbeidet bistå med råd om innsatsen og med utstyr/personell på skadestedet. Dette er kun bistand til skadestedskommunen, som har ansvaret for hele aksjonen. Størrelsen og kompleksiteten på de kommunale aksjonene kan variere ut fra enkeltkommunens målsetning for beredskapen, kompetanse og kommunens egne ressurser. Brannsjefen eller stedfortreder er normalt innsatsleder inntil eventuelt politi eller IUA overtar. Ved mindre hendelser forventes det at kommunen takler innsatsen fra varsling og gjennom de ulike aksjonsfasene.

Ved større og mer kompliserte uhell, kan den interkommunale beredskapen i samråd med kommunen, overta aksjonsansvaret. Dette kan skje enten ved at det interkommunale utvalget mot akutt forurensning (IUA) etablerer seg eller at vertskommunen aksjonerer på vegne av utvalget. Innsatsledelsen må også i slike tilfeller være definert nærmere i beredskapsplanen for IUA.

4.3 Statlig aksjon

Ved større tilfeller av akutt forurensning eller fare for akutt forurensning, kan staten ved Kystverket helt eller delvis overta ledelsen av arbeidet med å bekjempe ulykken, jf. forurensningsloven § 46 tredje ledd. Dette vil være tilfelle der private eller kommunale tiltak ikke er tilstrekkelige eller der ansvarlig forurensner ikke iverksetter tiltak.

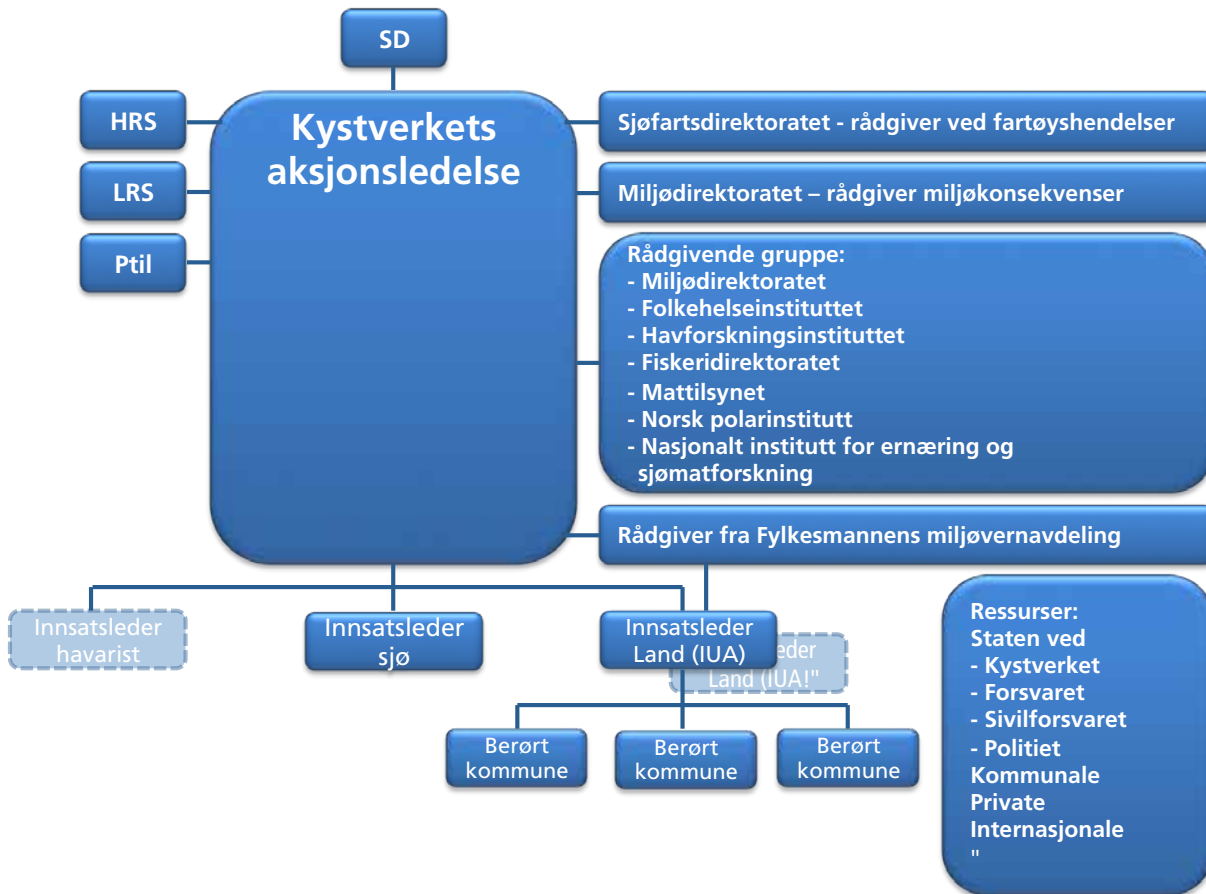
Når staten overtar ledelsen av aksjoner, vil dette skje ved skriftlig melding til den ansvarlige forurensner (dersom denne er identifisert) og til berørte kommuner/IUA. Selv om staten overtar ledelsen av en aksjon, forutsettes det at den ansvarlige forurensner (bedriften/virksomheten) og den kommunale/interkommunale aksjonsorganisasjonen fortsetter sitt arbeid i henhold til egen beredskapsplan, og mottatte planer og ordre fra Kystverket.

Kommunen/IUA rapporterer ved statlige aksjoner til statens aksjonsledelse.

Den statlige aksjonsledelsen vil knytte til seg representanter fra ansvarlig forurensner, forsikringsselskap, rådgivere (for eksempel Fylkesmannen, Sjøfartsdirektoratet) og andre. Det forutsettes også at representant(er) fra IUA er til stede hos aksjonsledelsen. Dette sikrer at aksjonsledelsen har tilgjengelig personell med lokalkunnskap, og at IUA kan ha reell innflytelse på de tiltak som iverksettes.

For å kunne møte utfordringene ved alvorlige hendelser av akutt forurensning har Kystverket etablert en rådgivende gruppe. Dette for å sikre faglige og enhetlige miljøprioriteringer.

“Kystverkets administrative veileder” og “Veileder om enhetlig ledelsessystem” gir ytterligere informasjon om statlig aksjonering.

Skissen over gir en oversikt over organisering ved statlig aksjon og Kystverkets samvirke med de ulike etater og institusjoner i forbindelse med aksjoneringen.

4.4 Myndigheter og organisasjoner - ansvar og oppgaver

Ansvar og oppgaver i forbindelse med beredskap mot akutt forurensning er beskrevet i forurensningsloven.

Krav til den kommunale beredskapen mot akutt forurensning og til virksomheters beredskap mot akutt forurensning gis av Miljødirektoratet som også fører tilsyn med at kravene følges opp.

I vedlegg A er det en kort beskrivelse av myndighet og ansvar for de meste relevante aktørene i forbindelse med hendelser som kan medføre akutt forurensning eller har medført akutt forurensning.

5. MOBILISERING OG AKSJONER

5.1 Generelt om organisering av aksjoner mot akutt forurensning

Aksjoner mot akutt forurensning eller fare for akutt forurensning organiseres etter ELS-modellen (enhetlig ledelsessystem). Kystverket, Direktoratet for samfunnssikkerhet og bered-

skap og Miljødirektoratet har utgitt en veiledning som beskriver ELS. Veilederen er tilgjengelig på DSBs hjemmeside <http://www.dsb.no>

5.2 Akutt forurensning eller fare for akutt forurensning fra skipsfarten

5.2.1 Fare for akutt forurensning

Skipets eier har det primære ansvaret for å hindre utslipp til det marine miljøet, samt iverksette skadebegrensende tiltak i en forurensningssituasjon eller dersom det er fare for akutt forurensning.

Skip som seiler i norsk økonomisk sone eller i norsk territorialfarvannet overvåkes fra en sjøtrafikksentral, og eventuelle avvik i seilassen vil bli registrert. Det er primært risikotrafikk som overvåkes. Hvilke fartøy og områder dette gjelder, er regulert i egne forskrifter.

Dersom fartøyene er nær land eller nær innretninger på kontinentalsokkelen, vil det være nødvendig å iverksette tiltak for å hindre at

fartøyet driver på land eller inn mot olje- eller gassinstallasjoner. Dette kan utgjøre en fare liv/helse og for akutt forurensning. Kapteinen på fartøyet har plikt til å iverksette tiltak for å hindre akutt forurensning, herunder skaffe seg nødvendig assistanse.

Dersom fartøyet er innenfor territorialfarvannet (12 nm fra land) og det er en fare for at fartøyet kan grunnstøte og kapteinen ikke har iverksatt nødvendige tiltak, vil Kystverket kunne gi pålegg om å ta i mot assistanse. Assistanse kan bli gitt fra kommersielle slepefartøy som inngår kontrakt med eier/reder eller fartøy i den statlige slepeberedskapen.

Etter at sleper er satt om bord i fartøyet, vil det bli brakt til kai eller nødhavn. Avklaring om hvilken nødhavn som skal benyttes, følger egne prosedyrer som sikrer at de forskjellige aktørene blir involvert.

En oversikt over aktuelle nødhavner er tilgjengelig på Kystverkets nettside – kystinfo kartløsning.

Kystverket tar endelig beslutning om hvilke nødhavner som skal benyttes basert på beslutningsprosessen nevnt over. Myndighet til å beslutte bruk av nødhavn er tillagt beredskapsdirektøren. Vakt i beredskapsavdelingen er delegert denne myndigheten. Vakt i beredskapsavdelingen skal, om mulig, drøfte beslutningen om bruk av nødhavn med beredskapsdirektøren, kystdirektøren eller deres stedfortredere før iverksettelsen.

5.2.2 Akutt forurensning i forbindelse med skipsulykker

En rekke nasjonale, regionale og lokale etater og virksomheter har et ansvar for å ivareta oppgaver som følge av akutt forurensning fra skipsfarten. Noen har et primæransvar for å begrense virkningene av en sjøulykke, og andre har et ansvar for spesifikke tiltak eller oppgaver dersom forurensning truer sjøområdene og kysten.

Tiltakene for å begrense skadevirkningen på ytre miljø iverksettes parallelt med de tiltakene som norske myndigheter iverksetter for å redde menneskeliv. Redningsaksjoner ledes av lokal redningssentral i det enkelte politidistrikt eller Hovedredningssentralen.

I utgangspunktet skal den ansvarlige forurenseren iverksette tiltak for å begrense skaden, men kommunal eller statlig beredskap kan også iverksette tiltak ved denne type hendelser.

Aksjoner mot akutt forurensning som følge av skipsulykker som involverer mindre fartøy, og som er innenfor det den kommunale/interkommunale beredskapen er dimensjonert for, vil bli ledet av kommunen/IUA. Den private beredskapen har plikt til å bistå ved kommunale aksjoner. Staten kan også bistå med utstyr og rådgivere.

Aksjoner mot akutt forurensning som følge av skipsulykker som involverer større fartøy, og som går ut over hva den kommunale/interkommunale beredskapen er dimensjonert for, vil normalt bli ledet av staten ved Kystverket. Kystverket vil lede aksjonen i henhold til egen beredskapsplan. Ved statlige aksjoner forutsettes det at den kommunale beredskapen fortsetter sitt arbeid under Kystverkets ledelse i henhold til den bistandsplikt som er fastsatt i forurensningsloven.

Den ansvarlige forurenser plikter å sette i verk tiltak også når staten har overtatt aksjonsledelsen.

Ved statlige aksjoner har den private beredskapen plikt til å bistå dersom Kystverket anmoder om dette. I tillegg vil en rekke nasjonale og regionale myndigheter samt aktører bidra innenfor sitt ansvarsområde, for eksempel i forbindelse med håndtering av oljeskadet vilt, gi informasjon om miljøfølsomme områder eller fiskeressurser, ressursbistand osv.

I vedlegg A er det en beskrivelse av roller og ansvar for de meste sentrale nasjonale og regionale statlige etater og offentlige virksomheter som kan bli involvert ved denne typen hendelser.

5.3 Akutt forurensning eller fare for akutt forurensning offshore

5.3.1 Fare for akutt forurensning

Situasjoner som medfører fare for akutt forurensning fra denne virksomheten vil bli varslet til Petroleumstilsynet. Petroleumstilsynet vil varsle Kystverket i henhold til samarbeidsavtale mellom etatene. Etter at kontakt er etablert mellom etatene, vil en bli enige om den videre

oppfølgingen. Petroleumstilsynets ansvar og rolle er beskrevet i vedlegg A.

Kystverket vil, basert på den myndighet som er delegert, ta kontakt med ansvarlig operatør for å få informasjon om situasjonen og ope-

ratørs planer for å hindre akutt forurensning. Det vil også bli etterspurt planer derom en situasjonen skulle utvikle seg til en forurensningssituasjon.

Kystverket og Petroleurstilsynet vil ha en

dialog slik at Kystverket har god informasjon om den miljørisiko som situasjonen medfører. Kystverket vil i forbindelse med dette tilsynet også måtte vurdere eventuell statlig overtakelse av forurensningsaksjonen.

5.3.2 Akutt forurensning fra petroleumsvirksomheten

Dersom det har oppstått en forurensningssituasjon fra petroleumsvirksomheten offshore, vil Kystverket bli varslet av Petroleurstilsynet, og kontakt mellom etatene vil bli etablert.

Kystverket vil ta kontakt med ansvarlig operatør for å få informasjon om situasjonen og operatørs planer for å redusere konsekvensene av den akutte forurensningen. Operatør vil normalt, i forbindelse med oljeutslipp fra petroleumsvirksomheten, mobilisere Norsk Oljevernforening For Operatørselskaper (NOFO). NOFO vil ivareta den operative håndteringen av forurensningen på vegne av ansvarlig operatør. Informasjon om operatørselskapenes beredskap mot akutt forurensning er beskrevet på nettsidene til NOFO.

I denne typen situasjoner vil Kystverket ha en tilsynsrolle som innebærer at Kystverket påser at ansvarlig forurenser (operatør) iverksetter relevante og tilstrekkelig tiltak. Kystverket iverksetter selv, eller påser at ansvarlig forurenser iverksetter, nødvendige overvåkingstiltak. Hensikten med overvåkingen er å få en oversikt over skadebildet, herunder spredning av forurensning og eventuelt spesielt utsatte områder.

Kystverket vil, på bakgrunn av ansvarlig forurenners aksjonsplan og Petroleurstilsynets vurdering av den mulige utviklingen av hendelsen, ta stilling til om tiltakene er riktige og tilstrekkelige i forholdet til hendelsens mulige skadepotensial. Dette innebærer blant annet at operatør skal sende inn aksjonsplan til Kystverket i henhold til operatørens plikt til å sende aksjonsplan i løpet av to timer.

Kystverket kan stille krav til ansvarlig forurenser med hjemmel i forurensningsloven § 7, 4. ledd.

Kystverket vil også kunne yte bistand til operatør gjennom de avtaler som er inngått mellom Kystverket og NOFO. Kystverket bistår normalt ikke med ledende personell, men først og fremst materiell og utstyrsoperatører ut fra hensynet til ivaretagelse av tilsynsfunksjonen.

I etterkant av ulykker innen petroleumsvirksomheten kan det gjennomføres gransking eller evaluering av hendelsen. Dette vil normalt skje i tett samarbeid med Petroleurstilsynet og Miljødirektoratet.

5.3.3 Statlig overtakelse ved ekstreme forurensningshendelser

I mange tilfeller vil en ekstrem akutt forurensningshendelse være sammensatt av ulike typer kriser som brann/eksplosjon, liv/helseproblematikk, omdømme og samfunnsøkonomiske konsekvenser. Kystverket og oljeindustrien er i prosess for ferdigstilling av «brodokument» som beskriver ansvar og roller i tilknytning til ekstreme forurensningssituasjoner. Dette er forurensningssituasjoner som har sitt utgangspunkt i virksomhet på kontinentalsokkelen, hvor Kystverket helt eller delvis overtar ledelsen av arbeidet med å bekjempe ulykken i henhold til forurensningslovens § 46, 3. ledd.

En slik helt eller delvis overtakelse endrer ikke på operatørens ansvar for egenberedskap, ansvar for hendelsen i seg selv eller ansvaret

for konsekvensene av denne.

Uavhengig av hendelsens og aksjonens omfang, vil en aksjonsledelse som hovedregel etableres hos operatøren. En eventuell beslutning om overtakelse vil være basert på en vurdering av fastsatte kriterier.

Beslutning om statlig overtakelse vil bli meddelt skriftlig.

Ved statlig overtakelse av aksjoner i forbindelse med petroleumsvirksomheten vil den statlige aksjonsledelsen ta utgangspunkt i operatørens etablerte aksjonsledelse og styrke denne. Kystverket vil ved statlig overtakelse etablere aksjonsledelse i tråd med ELS-modellen.

5.4 Akutt forurensning fra landbasert virksomhet eller havneområder

5.4.1 Landbasert virksomhet

Akutt forurensning eller fare for akutt forurensning fra landbasert virksomhet kan for eksempel være:

- Akuttutslipp fra en bedrift som ikke har særskilte krav til beredskap mot akutt forurensning
- Akuttutslipp fra virksomhet med krav til beredskap mot akutt forurensning
- Akuttutslipp fra landbruket
- Akuttutslipp fra nedgravde oljetanker
- Akuttutslipp fra transportvirksomhet (vei, jernbane)

Dersom utslippet kommer fra en bedrift som ikke har fått særskilte beredskapskrav fra Miljødirektoratet, vil normalt den kommunale/interkommunale beredskapen aksjonere for å begrense skadevirkningene. Dersom det er aktuelt med ytterligere tiltak, forventes det at bedriften selv følger opp dette ved bl.a. å leie inn nødvendig ekspertise. Kystverket kan også pålegge bedriften å iverksette oppfølgende tiltak.

Akuttutslipp eller fare for dette fra bedrifter med beredskapskrav fra Miljødirektoratet forventes ivaretatt av virksomheten selv.

Virksomheten kan anmode om bistand fra kommunen/IUA. Kommunen vil kunne pålegge den ansvarlige å stille til rådighet utstyr og personell som inngår i den private beredskapen etter forurensningsloven §§ 40-42.

Den enkelte kommune/IUA vil gjennom risikoanalysen, som grunnlaget for egen beredskapsplan, ha definert hvilke hendelser den kommunale beredskapen er dimensjonert for. Hendelsene som er listet opp over vil i de fleste tilfellene bli håndtert av den kommunale/interkommunale beredskapen eller av den ansvarlige for forurensningen.

Kystverket vil føre tilsyn med den ansvarliges og/eller kommunen/IUA sin aksjonering. Dette tilsynet innebærer at Kystverket ber om en rapport om hvilke tiltak som er iverksatt og plan for å begrense skadene. Ofte vil Kystverket utstede et pålegg til den ansvarlige forurenser. I denne sammenhengen er det naturlig å be om å få klarlagt miljøeffektene av forurensningen.

Det kan være tilfeller av akutt forurensning fra landbasert virksomhet hvor staten kan overta aksjonsledelse, men dette vil være unntakstilfeller.

5.4.2 Havneområder

Kommunene ved havnemyndigheten er ansvarlige for at havna drives slik at det ikke oppstår akutt forurensning og at de har en effektiv beredskap dersom ulykker skulle oppstå fra virksomheten.

Dersom det skulle oppstå en akutt forurensning i havna, og kilden er ukjent, vil aksjoneringen normalt bli ivaretatt av den kommunale/interkommunale beredskapen.

Dersom kilden er kjent, og dette er et fartøy, vil også den kommunale/interkommunale beredskapen aksjonere. Kystverket vil vurdere å gi den ansvarlige pålegg om å iverksette tiltak. Denne vil da kunne inngå avtale med den kommunale beredskapen eller med relevant selskap som kan gjennomføre skadebegrensende tiltak.

Ved hendelser som er nevnt over, vil Kystverket føre tilsyn med aksjoneringen.

5.4.3 Transportulykker på land

Ulykker i f.m. transportvirksomhet (tankbil som velter, kollisjon mellom kjøretøy osv.) er definert som hendelser som vil bli ivaretatt innenfor den kommunale beredskapen.

Normalt vil lokalt brannvesen rykke ut og iverksette akutte tiltak. Dersom situasjonen krever flere ressurser, vil den enkelte kommune trekke på personell- og materiellressurser fra det interkommunale utvalget mot akutt forurensning (IUA).

Ulykker i forbindelse med jernbanetransport vil bli håndtert på samme måte som ulykker på vei.

Det finnes en landsomfattende rådgivningstjeneste for kjemikalieulykker på vei og jernbane. Ved hjelp av denne tjenesten kan beredskapspersonell raskt få rådgivning og hjelp av spesialister på kjemikalier. Ulykker skal varsles alarmsentralene på nødtelefonnummer 110. Kystverket vil om nødvendig føre tilsyn.

5.5 Chemical, Biological, Radiological, Nuclear (CBRN) - beredskap

Direktoratet for Samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) er i samarbeid med relevante aktører fra sivil sektor, herunder helsemyndigheter, og militær sektor ansvarlig for utarbeidelsen av en nasjonal strategi for beredskapen mot CBRN hendelser. Strategien utvikles i to deler der første del er en beskrivelse av dagens status over forebyggende tiltak, beredskapsressurser og kapasiteter knyttet til beredskap mot CBRN. Den andre delen vil bestå av et

underlagsdokument med bred bakgrunnsinformasjon og et kortfattet og oversiktlig dokument som er Norges policy på CBRN området.

Hensikten med å etablere en nasjonal CBRN strategi er å gi føringer for samarbeid mellom myndigheter og andre aktører på CBRN området, både hva gjelder forebyggende tiltak, beredskapstiltak og reparerende tiltak.

6. OPPLÆRING, TRENING OG ØVELSER

6.1 Opplæring og trening

En velfungerende forurensningsberedskap forutsetter at personellet har fått tilstrekkelig opplæring. Det er utarbeidet en nasjonal læreplan for opplæring i håndtering av akutt forurensning. Læreplanen skal fungere som planverk for all opplæring innen håndtering

av akutt forurensning i Norge, uavhengig av hvem som gir opplæringen. Et samordnet og kvalitetssikret innhold i all opplæring innen dette fagfeltet skal bidra til å styrke den nasjonale beredskapen.

6.2 Øvelser

Øvelser er viktig for å sikre at partene kjenner sitt ansvar og myndighet ved denne typen hendelser. Alle med et ansvar forutsettes å gjennomføre øvelser regelmessig for å sikre at ansvar og rolle i den nasjonale beredskapen kan ivaretas på en tilfredsstillende måte.

Kystverket gjennomfører hvert år større nasjonale øvelser som skal bidra til en god samordning innenfor beredskap mot akutt forurensning. I tillegg arrangerer og deltar Norge i internasjonale øvelser som skal sikre god internasjonal koordinering og bistand.

7. INTERNASJONAL BISTAND OG SAMARBEID

En av Norges forpliktelser som følge av at Norge har ratifisert International Convention on Oil Pollution Preparedness, Response and co-operation (OPRC konvensjonen) er å utarbeide og vedlikeholde en nasjonal beredskapsplan for håndtering av akutt forurensning til det marine miljø. Dette inkluderer også bi- eller multilaterale avtaler om varsling og bistand fra nabolandene.

Nabolandene i denne sammenheng er Sverige, Danmark inklusiv Grønland og Færøyene, Island, alle landene rundt Nordsjøen, Russland og landene som grenser til Arktis.

Det gjennomføres regelmessig varslingsøvelser for å sikre at en til enhver tid har riktig kontaktinformasjon. I tillegg gjennomføres det årlig øvelser hvor en tester samarbeid mellom innsatsenheter på sjøen og kommunikasjon

mellom stabene i de forskjellige landene.

Norge har samarbeidsavtaler med alle nabolandene, samt at vi i tillegg kan be om bistand gjennom EU.

For å sikre at eventuell bistand fra andre blir håndtert på en tilfredsstillende måte er det etablert et system for vertsnasjonstøtte. Dette innebærer at de som yter bistand til Norge følges opp fra de passerer grensen og til oppdraget er avsluttet. EU har utarbeidet et dokument "EU Host Nation Support Guidelines" som er videreutviklet av DSB til en norsk veiledning. Kystverket har etablert rutiner i tråd med denne veiledningen i f.m. hendelser med akutt forurensning.

En kort beskrivelse av avtalene er tilgjengelig i vedlegg B.

NASJONAL PLAN

Beredskap mot akutt forurensning eller
fare for akutt forurensning i Norge

2015

VEDLEGG

VEDLEGG A: roller og ansvar til de mest sentrale nasjonale og regionale statlige etatene og offentlige virksomhetene

En oversikt over primæransvar, oppgaver ved akutt forurensning, samhandling med andre etater og hjemmelsgrunnlag følger for følgende etater/virksomheter:

Politiet

Forsvaret

Miljødirektoratet

Fiskeridirektoratet

Sjøfartsdirektoratet

Statens strålevern

Petroleumstilsynet

Mattilsynet

Folkehelseinstituttet

Havforskningsinstituttet

Norsk Polarinstitutt

Fylkesmannen

Sysselemanden på Svalbard

Nasjonalt institutt for ernæring og sjømatforskning

Statens havarikommisjon for transport

Politiet

Primæroppgaver

Dersom akutt forurensning oppstår i forbindelse med en hendelse som også er redningstjeneste (dvs. akutt fare for menneskers liv og helse), vil redningstjeneste ha prioritet og dette ledes av politiets lokale redningsentral (LRS) og/eller Hovedredningsentralen (HRS). Hovedregelen er at HRS leder redningsaksjoner til sjøs og LRS leder redningsaksjoner på land.

Håndteringen av den akutte forurensningen skal da skje i nært samarbeid med HRS og politiet.

Politiet har også plikt til å iverksette nødvendige tiltak ved andre ulykkes- og katastrofesituasjoner for å avverge fare og begrense skade. Inntil ansvaret blir overtatt av annen myndighet, skal politiet organisere og koordinere hjelpeinnsatsen. Dette kan være aktuelt også på området akutt forurensning i en tidlig fase av hendelsen. I tillegg kommer etterforskning, jf. straffeprosessloven, påtaleinstruksen, politiinstruksen og Riksadvokatens rundskriv nr. 3/1999.

Politiet har også et bistandsansvar til andre offentlige myndigheter. Politiet vil da kunne bistå med nødvendige politimessige gjøremål slik at annen myndighet kan utføre sine oppgaver i sakens anledning.

Hjemmelsgrunnlag

Det er politilovens § 27, 1. ledd som er hjemmelsgrunnlaget for redningstjenesten og § 27, 3. ledd som er hjemmelsgrunnlaget for å gripe inn på vegne av andre etater når det er nødvendig.

Politiets oppgaver for øvrig er først og fremst regulert i politiloven men også i andre lover og instruksjer.

Oppgaver ved akutt forurensning

- Lede redningstjeneste på land samt bistå med relevante oppgaver ved redningstjeneste til sjøs.
- Organisere og koordinere hjelpeinnsatsen inntil forurensningsmyndigheten overtar ansvaret selv.
- Ved hendelser som omfatter kun akutt forurensning vil politiets oppgaver normalt være å yte bistand til andre offentlige etater som har primæransvaret. Politiets bistand kan i slike saker være nødvendig for å iverksette tvangsmessige tiltak, evakuering, ordenstjeneste mv.
- Etterforskning.

Samhandling med andre etater ved akutt forurensning:

Politiet må kunne samhandle med alle etatene som kan ha et ansvar i sakens anledning, eks.: kommuner, Kystverket og andre.

Forsvaret

Primæransvar

Forsvarets ni oppdrag:

- Krigsforebygging
- Forsvare mot alvorlige trusler, anslag og angrep
- Avverge og håndtere episoder og kriser
- Overvåking og etterretning
- Hevde norsk suverenitet
- Utøve myndighet på bestemte områder
- Delta i flernasjonal krisehåndtering
- Bidra til internasjonalt samarbeid
- Bidra til samfunnssikkerhet

Hjemmelsgrunnlag

Stortingsproposisjon nr. 55 1994/95 fastsatte at Forsvaret bør få myndighet til å aksjonere for å stabilisere situasjonen, og proposisjonen er hjemlet og regulert blant annet gjennom Havrettskonvensjonen og samarbeidsavtaler mellom Forsvaret, Kystverket, og Kystvakten. Dette ved at alle statlige ressurser bør inngå i en organisasjon for kystberedskap og aksjonsledelse (KYBAL), hvor forsvarskommandoene tillegges ansvaret for å iverksette og lede aksjoner som ikke blir ivaretatt av redningsentralene eller Statens forurensningstilsyn. HRS sitt ansvar er kun knyttet til å berge liv. Kystverket er primærmyndighet ved ulykker med fare for akutt forurensning (1.1.2003).

Forsvaret har i dag samarbeidsavtaler med en rekke etater i kystsonen og Kystvaktloven gir i tillegg forsvarer myndighet til å håndtere saker på vegne av en rekke etater. Det er en lav terskel blant alle etater for å benytte primært Kystvakten som en viktig ressurs og dette har

bidratt til å bygge opp kompetanse og kvalitet i de tjenestene vi leverer.

Oppgaver ved akutt forurensning

Hovedkvarteret skal på selvstendig grunnlag, dersom påkrevd, iverksette tiltak gjennom Forsvarets egen KYBAL for om mulig å avverge at uhell oppstår, eventuelt begrense skadevirkningene dersom et uhell er uunngåelig. Hovedkvarteret skal lede aksjonen inntil Kystverket melder seg klar til å overta. Forsvarets utøvelse og ledelse av forurensnings situasjoner er nøye beskrevet i KYBAL planen og vil ikke bli gjenstand for ytterligere beskrivelse. Utover dette vil Forsvaret støtte akutte forurensnings aksjoner initiert av Kystverket, gjennom de avtaler som er etablert.

Samhandling med andre etater ved akutt forurensning

Forsvaret og Kystverket har inngått en overordnet samarbeidsavtale i 2011.

Andre forhold

Hovedkvarteret er på 24 timers basis bemannet med flere separate maritime vaktfunksjoner som har til oppgave å lede pågående militære operasjoner og å overvåke våre havområder.

Forsvarets ressurser representerer en kontinuerlig tilstedeværelse, og vil i mange tilfeller være den best tilgjengelige innsatsressursen. Foruten kystradarkjedens og maritime patruljefly evne til overvåking av havområdene, kan nevnes fartøyenes evne til å støtte havarister og involverte etaters beredskapsorganisasjoner. FOH og Kystverket har etablert et godt samarbeid og samhandler daglig innenfor områder knyttet til sjøsikkerhet.

Primæransvar

Miljødirektoratets hovedoppgaver er å redusere klimagassutslipp, forvalte norsk natur og hindre forurensning. De viktigste funksjonene til direktoratet er å skaffe og formidle miljøinformasjon, utøve og iverksette forvaltningsmyndighet, styre og veileder regionalt og kommunalt nivå, gi faglige råd og delta i internasjonalt miljøarbeid.

Hjemmelsgrunnlag

Miljødirektoratet forvalter mange lover med underliggende forskrifter, herunder:

- Forurensningsloven, inkludert tillatelser og beredskapskrav
- Forurensningsforskriften (her nevnes særskilt kapittel 18 om tanklagring av farlige kjemikalier og farlig avfall, kapittel 19 om sammensetning og bruk av dispergeringsmidler og strandrensemidler for bekjempelse av oljeforurensning og strandrensemidler for bekjempelse av oljeforurensning og kapittel 22 om mudring og dumping i sjø og vassdrag)
- Avfallsforskriften (her nevnes særskilt kapittel 11 om farlig avfall)
- HMS-forskriftene for petroleumsvirksomheten
- Svalbardmiljøloven
- Naturmangfoldloven
- Viltloven
- Forskrift om innfangning og innsamling av vilt for vitenskapelige eller andre særlige formål

Oppgaver ved akutt forurensning

- Miljøfaglig rådgiver for Kystverket under og etter en akutt hendelse som kan innebære akutt forurensning.
- Deltar ved statlige aksjoner i Kystverkets aksjonsledelse som faglig rådgiver med miljøkompetanse og oversikt over sårbare områder.
- Medlem av Kystverkets rådgivende gruppe.

- Bistå med beredskapsressurser fra Statens naturoppsyn i henhold til avtale.
- Har ansvaret for beslutninger om behandling, forebyggende tiltak og avliving av oljeskadet sjøfugl og vilt.
- Har ansvar for at det foreligger kartfestet informasjon om sårbare områder.
- Har også ved akutt forurensning ansvar for å følge opp virksomheter som er regulert av Miljødirektoratet og kommunens beredskap mot akutt forurensning.
- Gi innspill til prioritering av geografiske områder og naturforekomster.
- Gi innspill til strategi for saneringsmetoder og tiltak.
- Gi innspill til nødvendige undersøkelser for å kartlegge forurensningens omfang og skadevirkning.
- Koordinere ressursene fra Miljødirektoratet og Fylkesmannen under en aksjon.
- Kommunisere effekter av akutt forurensning for natur og naturmiljø til omverdenen, i samarbeid med Kystverket.
- Ved behov, etablere stedlig personell ved ulykkessted.

Samhandling med andre etater

- Samhandling med etatene som er representert i Rådgivende gruppe og fylkesmannen.
- Samhandling med bl.a. DSB og Petroleumstilsynet i forbindelse med kravstilling og tilsyn.

Andre forhold

Det er inngått samarbeidsavtale mellom Miljødirektoratet og Kystverket, inkludert bistandsavtale mellom Kystverket og Statens naturoppsyn (datert 17. mars 2014)

Fiskeridirektoratet

Primæransvar

- Fiskeridirektoratet er ansvarlig myndighet for følgende krisehåndteringer:
- Skadelige alger og maneter
- Landdrevne sjøpattedyr (underansvar: Kystverket og Mattilsynet)
- Rømt oppdrettsfisk.
- Utover dette deltar direktoratet aktivt innen følgende beredskapsområder:
- Akutt forurensning (ansvarlig myndighet: Kystverket)
- Atomulykker/radioaktivitet (ansvarlig myndighet: Statens strålevern)

Hjemmelsgrunnlag

Akvakulturlovens §16

Akvakulturdriftsforskriften §7

Havressursloven §21

Oppgaver ved akutt forurensning

- Innvarsling til beredskapsledelse gjennom Fiskeridirektoratets fiskeriovervåkingssenter – Fisheries Monitoring Centre (FMC Norway) – døgnåpent 24/7 tlf. 03415.
- Fiskeridirektoratets beredskapsportal på vår hjemmeside (varslingsplan, aksjonsplan, vedlegg, adresseliste, rådgivning)
- Spesialrådgiver for beredskap ved vårt kontor i Fredrikstad
- Kart/register over samtlige akvakulturanlegg på vår hjemmeside som bla. viser utsatt biomasse i sann tid (som er integrert del av prosjektet). Stedfesting av akvakulturanlegg (STAK)
- Kartlegging og presentasjon av kystnære fiskeridata
- Manual for håndtering av oljeskadet vilt/sjøpattedyr sammen med Miljødirektoratet, Mattilsynet og Kystverket.
- Medlem av Rådgivende gruppe for akutt forurensning

Samhandling med andre etater ved akutt forurensning:

- Kystverket
- Mattilsynet
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB)
- Fellesoperativt Hovedkvarter/Sjøoperasjonsavdelingen/Kystvakten
- Havforskningsinstituttet
- Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES)
- NOFIMA Mat AS
- Miljødirektoratet
- Nansen Senter for Miljø og Fjernmåling (Nansen-senteret)
- Norges Veterinærhøgskole
- Norsk institutt for vannforskning (NIVA)
- Norsk Polarinstitutt
- SINTEF Avdeling for fiskeri og havbruk
- Sjøfartsdirektoratet
- Statens naturoppsyn (SNO)
- Statens strålevern/Kriseutvalget
- Eksportutvalget for fisk
- Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening (FHL)
- Norges Fiskarlag
- Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)

Primær oppgaver

Sjøfartsdirektoratet har tilsyn med norske skip og utenlandske fartøy i norsk farvann med hjemmel i skipssikkerhetsloven.

Formålet med tilsynet er å bringe på det rene om de kravene som fremgår i eller i medhold av loven, er oppfylt. Direktoratet utøver normalt tilsyn i etterkant av en ulykke. Tilsynet kan munne ut i pålegg om utbedring.

Overtredelsesgebyr i henhold til skipssikkerhetslovens kapittel 9 vurderes ved skipsulykker og alvorlige arbeidsulykker. Sikkerhetsmelding vurderes dersom det er viktige erfaringer å overføre til andre aktører.

I tillegg ønsker direktoratet å identifisere forbedringspotensial i utforming av regelverket.

Sjøfartsdirektoratet mottar også rapporter om sjøulykker. Informasjon i skjemaet og informasjon som blir samlet inn under tilsynet blir systematisert og strukturert i databasen for ulykker. Data fra basen benyttes av en lang rekke brukere både internt og eksternt.

Hjemmelsgrunnlag

Lov av 16. februar 2207 nr.9 om skipssikkerhet. (Skipssikkerhetsloven)

Forskrift av 27. 06. 2008 nr.744.(Sjøulykker og melde- og rapporteringsplikt)

Oppgaver ved akutt forurensning

Dersom Sjøfartsdirektoratet mottar melding om fare for eller akutt forurensning varsles umiddelbart Kystverket ved vakthavende, samt politiet lokalt. Om ressurser er tilgjengelige vil Sjøfartsdirektoratet snarest mulig sende inspektør (er) til fartøyet for å foreta tilsyn, havaribesiktelse eller havnestatskontroll.

Ved forurensning eller mistanke om forurensning fra skip vil Sjøfartsdirektoratet kunne ta prøver fra fartøyets laste-, smøreolje- og bunkerstanker.

Ved forurensning vil Sjøfartsdirektoratet vurdere tilbakehold av fartøyet inntil bankgaranti er gitt. Bankgarantien er ment å sikre betaling av et eventuelt overtredelsesgebyr eller straff. Direktoratet har også ansvar for kontroll av forsikring mv. etter den internasjonale konvensjon 27. november 1992 nr. 1 om erstatningsansvar for oljesølskade og internasjonale konvensjon 23. mars 2001 nr. 1 om erstatning for bunkersoljesølskade (bunkerskonvensjonen).

Samhandling med andre etater ved akutt forurensning

Sjøfartsdirektoratet skal yte maritim bistand til Kystverket i samsvar med avtale av 21. 01. 2006.

Statens strålevern

Primæroppgaver

Statens strålevern er landets fagmyndighet på området strålevern og atomsikkerhet. Strålevernet har ansvar for å forvalte strålevernloven, atomenergiloven og deler av forurensningsloven med tilhørende forskrifter.

Hjemmelsgrunnlag

- Lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling (strålevernloven) med forskrifter.
- Kgl.res. 17. februar 2006 om atomberedskap – Sentral og regional organisering.
- Lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergi-virkosomhet (atomenergiloven) (gjelder for atomanlegg, inkludert reaktordrevne fartøy) med forskrifter.
- Lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensning og om avfall (forurensningsloven) jfr. forskrift om forurensningslovens anvendelse på radioaktiv forurensning og radioaktivt avfall
- (2010.11.01 nr 1394).
- Delegasjonsvedtak av 30. desember 2010 vedrørende myndighet etter forurensningsloven

Oppgaver ved akutt forurensning

Statens strålevern har landsdekkende atomberedskapsansvar som leder og sekretariat for Kriseutvalget for atomberedskap i henhold til kgl. res av 17. februar 2006, og er nasjonalt og internasjonalt varslingspunkt for atomhendelser. Statens strålevern skal bistå og understøtte Kriseutvalget med fagkompetanse, informasjonsinnhenting, situasjonsvurdering, sammenstilling av måleresultater etc., og er tilknyttet nasjonale og internasjonale nettverk for måling av radioaktivitet.

Samhandling med andre etater ved akutt forurensning

Strålevernet samhandler med en rekke etater og myndigheter ved akutt forurensning. Denne samhandlingen vil være i henhold til bestemmelser i Kgl.res. 17. februar 2006 om atomberedskap – Sentral og regional organisering.

Strålevernet og Kystverket arbeider med en samarbeidsavtale vedrørende forhold som ligger innenfor begge etaters ansvarsområde. I tillegg omhandler Avtaledokumentet "Ansvarsforhold: Atomberedskap og redningsaksjoner" av 12.10.2007 samhandling mellom Hovedredningsentralene og Kriseutvalget/ Statens strålevern. I dette dokumentet gis det retningslinjer for ansvarsfordeling mellom de ulike aktørene som vil kunne være involvert i håndtering av atomhendelser som også innebærer redningsaksjoner.

Fylkesmannen er Kriseutvalgets regionale ledd, og skal gjennom tilrettelegging og veiledning medvirke til at regionale og lokale etater etablerer nødvendige planer som en del av et samordnet planverk. Kystverket har inngått en samarbeidsavtale med Statens strålevern i 2013.

Primæransvar

Petroleumstilsynet har myndighetsansvaret for teknisk og operasjonell sikkerhet; herunder beredskap, samt for arbeidsmiljø i alle faser av petroleumsvirksomheten; som ved planlegging, prosjektering, bygging, bruk og ved eventuell senere fjerning. Petroleumstilsynets sikkerhetsbegrep omfatter forebygging av uønskede hendelser; blant annet hendelser som kan medføre akutte utslipp.

Hjemmelsgrunnlag

Petroleumstilsynet er delegert myndighet blant annet etter bestemmelser i Petroleumsloven og Arbeidsmiljøloven; jf også Kronprinsregentens Resolusjon 19.12.2003 om Etablering av Petroleumstilsynet med mer.

Oppgaver ved akutt forurensning

Begrensning av utslipp ved kilden. Viderevarsling til relevante myndigheter/etater, deriblant Kystverket og Miljødirektoratet for hendelser offshore.

Samhandling med andre etater ved akutt forurensning

Samhandler med relevante myndigheter/etater, bl a Kystverket og Miljødirektoratet. Reguleres gjennom avtale med den enkelte etat.

Mattilsynet

Primær oppgave

Mattilsynet forvalter regelverk knyttet til mattrygghet (inkludert drikkevann) samt dyrehelse og dyrevelferd. Utslipp av uønskede stoffer, inkl. radioaktivitet, fra for eksempel industri, gruvedrift, transportulykker, naturkatastrofer osv. kan forurense luft, jordsmonn, sjø og ferskvann og få betydning for mattrygghet, dyrehelse og dyrevelferd.

Hjemmelsgrunnlag

- Matloven, Lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet m.v.
- Dyrevelferdsloven, Lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd

Disse to lovene gir Mattilsynet vide fullmakter til å sikre helsemessig trygge næringsmidler, dyrs helse og velferd.

Oppgaver ved akutt forurensning

- Begrense omfanget av hendelsen ved å varsle de som har ansvar
- Vurdere hendelsen, og helsefare knyttet til denne, bl.a. vurdering av de skadelige stoffene, forurensningsnivå, forurensning av drikkevannskilder opptak i planter og dyr og betydning for folkehelsen.
- Være rådgiver for andre etater i deres håndtering, inkludert å bruke vårt nettverk av kompetanseinstitusjoner
- Kartlegging av situasjonen, bl.a. prøvetaking, måling
- Informasjon til virksomheter/brukere/publikum eller påse at virksomheter informerer

Om helsefare, skadebegrensning og tiltak. Råd til virksomheter om produksjon, og til allmennheten om fiske/lfangst/høsting til eget bruk

Kommunikasjon med markeder utenfor Norge, spesielt vedrørende fisk.

- Tiltak i form av pålegg om f. eks. omsetningsforbud, restriksjoner på høsting eller beiting, slakting. Pålegg for å ivareta dyrevelferden.

- Vurdere fare for spredning av smittsomme dyre – og plantesykdommer ved flytting av utstyr under aksjoner, for eksempel spredning av fiskesykdommer ved flytting av oljevernutstyr.
- Fastsette krav til eller gi råd om sanering av område
- Oljeskadd vilt: Vurdering av mulige tiltak som for eksempel innfangning, rehabilitering eller avlaving i samarbeid med Miljødirektoratet. Tilsyn med at igangsatte tiltak oppfyller krav til dyrevelferd
- Medlem av Kystverkets rådgivende gruppe

Samhandling med andre etater ved akutt forurensning

Aktuelle etater for samhandling og våre kunnskapsinstitusjoner på forskjellige område:

- Forhold med betydning for folkehelse: kommunehelsetjenesten, Folkehelseinstituttet (FHI).
- Drikkevann: kommunen/ teknisk etat, vannverkene, kommunehelsetjenesten, FHI
- Sjømat: NIFES, FHI og Fiskeridirektoratet (mattrygghet), Havforskningsinstituttet (dyrevelferd), Veterinærinstituttet (fiskehelse).
- Landdyrhelse og -velferd: Veterinærinstituttet
- Vegetabilsk produksjon, produksjon av dyrefôr eller beiting: Samarbeide med Miljødirektoratet, kommunene, Bioforsk og Veterinærinstituttet.
- Oljeskadd vilt: Samarbeide med Kystverket, Miljødirektoratet (Direktoratet for naturforvaltning) - beskrevet i notat av 31.05.2010.

Primæroppgaver

Folkehelseinstituttet (FHI) har som nasjonal kompetanseinstitusjon ansvar for å bistå lokale og sentrale helsemyndigheter med råd om helserisiko i forbindelse med eksponering for skadelige stoffer i miljøet. FHIs løpende rådgivnings- og utredningsoppgaver dreier seg i de fleste tilfeller om vurderinger som følge av eksponering for lave doser over tid, samt kombinasjonseffekter av ulike typer eksponeringer, men instituttet har også med tiden fått et tydeligere ansvar for å bistå med vurdering av mulige helseeffekter ved akutte miljøhendelser.

Hjemmelsgrunnlag

I Lov om folkehelsearbeid (Folkehelseloven) som trådte i kraft 1.1.2012 er FHIs ansvar på det miljømedisinske området blitt formalisert, og loven gir hjemmelsgrunnlag for meldeplikt til FHI ved miljøhendelser eller sykdomsutbrudd som kan skyldes miljøfaktorer.

Folkehelseloven § 25, 4. ledd:

Nasjonalt folkehelseinstitutt skal i forbindelse med eksponering for helseskadelige miljøfaktorer bistå kommuner, fylkeskommuner, fylkesmenn og andre statlige institusjoner, helsepersonell og befolkningen for å sikre beskyttelse av befolkningens helse.

Folkehelseloven § 28 (Beredskap), 3. ledd:

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kommunens beredskap innen miljørettet helsevern, og om meldeplikt for kommuner, helseforetak og helsepersonell til Nasjonalt folkehelseinstitutt om miljøhendelser eller mistanke om utbrudd av sykdom relatert til eksponering for helseskadelige miljøfaktorer. I forskrift kan videre gis nærmere bestemmelser om oppgaver for og ansvarsfordeling mellom kommuner, fylkeskommuner og statlige helsemyndigheter for å sikre beskyttelse av befolkningens helse.

Forskrift til Folkehelseloven er under utarbeidelse av Helse- og omsorgsdepartementet, og forventes å komme på høring ila 2014.

Oppgaver ved akutt forurensning

FHIs kjemikalieberedskap omfatter bistand til helsemyndigheter og den kommunale helsetjenesten ved kjemikalieulykker og akutte forurensningssituasjoner. FHI skal tilstrebe å komme raskt på banen etter en akutt hendelse for å sikre et best mulig grunnlag for vurdering av helserisiko og forebyggende tiltak. Fra og med 1. januar 2015 blir Giftinformasjonen en del av FHI, noe som vil styrke FHIs kompetanse innen kjemikaliers akutte toksisitet. Giftinformasjonen har dessuten en døgnbemannet telefontjeneste som vil kunne fungere som varslingspunkt inn til FHI ved en akutt miljøhendelse.

FHI vil kunne bistå kommunen med oppfølging av befolkningen over tid med tanke på mulige helseeffekter av kjemikalieeksponering. FHI har spesialkompetanse innen analyse av miljøgifter i biologiske prøver fra mennesker (blod, urin etc.) og kan bistå med analyser av visse kjemikalier i slike prøver, samt gi råd om hvilke undersøkelser eller prøver som bør gjøres/tas i befolkningen i en oppfølgingsperiode.

Samhandling med andre etater ved akutt forurensning

FHI skal sørge for effektiv samhandling med kommunelege, lokal/regional helsetjeneste og bistå med ekspertise innen risikovurdering og risikokommunikasjon vedrørende mulig helserisiko for mennesker. Effektivt samarbeid med Kystverket og Miljødirektoratet er viktig for å få oversikt over situasjonen. Det vil være avgjørende for FHI å få raskt tilgang til informasjon om hva slags type kjemikalier og hvilke det dreier seg om, samt data fra analyser av miljøprøver som kan gi et bilde av nivåer en lokalbefolkning eksponeres for – både akutt og over tid. God og tett dialog med sentrale helsemyndigheter v/Helsedirektoratet er også en forutsetning for et godt og effektivt beredskapsarbeid.

Primæroppgave:

Forske, overvåke og gi råd knyttet til marine økosystem og akvakultur

Utforske havets og kystens miljø og biologi

Rådgiver for Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet, andre myndigheter, fiskeri- og akvakulturnæringene og annen næringsvirksomhet i spørsmål

om forvaltning av havets og kystens biologiske ressurser og miljø

Gjøre data og forskningsresultat kjente og tilgjengelige for forvaltning, næring og samfunnet

Hjemmelsgrunnlag:

Ligger under Nærings- og fiskeridepartementet.

Egen avtale med Kystverket når det gjelder miljøundersøkelser

Oppgaver ved akutt forurensning:

Bistå Kystverket med faglig råd ved alle større hendelser med akutt forurensning i marint miljø gjennom deltakelse i Rådgivende gruppe.

Har ansvar for å koordinere miljøundersøkelsene etter større hendelser med akutt forurens-

ning av norske kyst og havområder, og legge frem forslag til et helhetlig miljøundersøkelserprogram som Kystverket kan ta stilling til.

HI skal i nært samarbeid med Kystverket ha ansvar for:

- Koordinering av feltarbeid knyttet til ulike aktører som deltar i miljøundersøkelsene.
- Valg av og inngåelse av kontrakt med eventuelle underleverandører
- Samordning og utvelging av lokaliteter for prøvetaking der det er hensiktsmessig
- Avholde nødvendige avklarings- og fagmøter med de ulike forskningsmiljøene
- Rapportere til Kystverket om progresjon, økonomi i.h.t. til gitte rammer og viktige resultater av miljøundersøkelsenes så snart de er klare.
- Sørge for sluttrapporter foreligger til kontraktsfestet tid og i avtalt form
- Delta og holde foredrag i møter der resultatene fra foreløpige eller endelige miljøundersøkelser skal fremlegges

Norsk polarinstitutt

Etatens primæransvar

Norsk Polarinstitutt er et direktorat under Miljøverndepartementet og er rådgiver for staten i polare spørsmål. I norsk del av Antarktis har vi også forvaltningsmyndighet.

Instituttets virksomhet er konsentrert rundt miljøforvaltningsbehov i polarområdene. Sammen med miljøsamarbeid i Barentsregionen er forskning på klima, langtransportert forurensning, effekter av forurensning på miljøet, biologisk mangfold og topografisk kartlegging viktige arbeidsfelt. I Antarktis har instituttet forvaltningsmyndighet for all norsk aktivitet.

Hjemmelsgrunnlag

Norsk Polarinstitutt ligger under Klima- og miljødepartementet, og mottar årlig sine oppgaver og budsjetter gjennom departementets tildelingsbrev.

Forvaltning og rådgivning

En av instituttets hovedoppgaver er å fungere som rådgivende instans for forvaltningen når det gjelder polare miljøspørsmål. Det er norske myndigheters mål at Svalbard skal være et av verdens best forvaltede villmarksområder. Norsk Polarinstitutt deltar i arbeidet for å nå dette målet. Norsk Polarinstitutt er Norges utøvende miljømyndighet i Antarktis. Det betyr at alle som planlegger aktivitet i Antarktis, skal kontakte Norsk Polarinstitutt på forhånd.

Forskning og overvåking

Polarinstituttet forsker på biologisk mangfold, geologisk kartlegging, klima og miljøgifter i nord- og polarområdene, og bidrar til nasjonale og regionale forskningsprogrammer innenfor disse temaene. Instituttet gir viktige bidrag til det internasjonale klimaarbeidet, og er et aktivt kontaktpunkt for internasjonale fagmiljø. Forsking og overvåking i polarområdene er viktige ledd for å forstå globale endringer i miljøet og effektene av disse. Bedre kartlegging og forståelse for klima og miljø gjør Norge i stand til å forvalte landets områder og ressurser på en bedre måte. Vi samler inn og bearbejder data om hva som påvirker miljøet og om tilstanden til naturen og kulturminnene på Svalbard og Jan Mayen gjennom prosjek-

tet MOSJ. Polarinstituttets forskning gir økt kunnskap om verneområdene på Svalbard, noe som bidrar til bedre forvaltning og vern av disse sårbare områdene. Dataene blir tolket for å beskrive miljøutviklingen, og instituttet gir råd basert på resultatene til forvaltningen om behov for tiltak og for forskning eller forbedret overvåking. I MOSJ inngår både atmosfæren, landjorda og havområdene rundt de to øygruppene Svalbard og Jan Mayen.

Operasjoner og logistikk

Norsk Polarinstitutt utstyret og organiserer store ekspedisjoner til begge polområdene, er eier av forskningsfartøyet «Lance», og driver Sverdrupstasjonen og Zeppelin stasjon for atmosfærisk forskning og overvåking i Ny-Ålesund på Svalbard, samt forskningsstasjonen Troll og feltstasjonen Tor i Antarktis. Forskning i polare strøk er krevende, ikke minst fra et logistikksynspunkt. Store avstander, kaldt klima og generell mangel på infrastruktur setter store krav til transportapparat, utstyr og sikkerhet. Ingen steder er dette mer synlig enn i Antarktis. Norsk Polarinstitutt har bygget opp et betydelig støtteapparat for innkjøp, transport, bemanning, opplæring og operativ og teknisk drift knyttet til stasjonen. I Antarktis har Norsk Polarinstitutt arrangert jevnlig ekspedisjoner siden 1976. NARE (Norwegian Antarctic Research Expeditions) er en ekspedisjonsramme som legger til rette for gjennomføring av all statlig finansiert antarktiskforskning, og ekspedisjoner til kontinentet blir jevnlig arrangert av Norsk Polarinstitutt.

Kartlegging og navngiving

Norsk Polarinstitutt er den nasjonale kartleggingsinstansen for polare områder, inkludert ikke-kommersielle geologiske undersøkelser. Vi publiserer kart i både digitalt og trykket format. Polarinstituttet er det offisielle organet for vedtak om stedsnavn i norske polarområder. Dette innbefatter navnebestemmelser på Svalbard (inkl. Bjørnøya) og Jan Mayen med nære havområder, og Dronning Maud Land, Bouvetøya og Peter I Øy med nære havområder. Det er navnekomiteen ved Norsk Polarinstitutt som vedtar stedsnavn. Det er verdt å merke seg at stedsnavn i de norske polarområdene konsekvent har nynorsk språkdrakt.

Oppgaver ved akutt forurensning

Norsk Polarinstitutt har følgende oppgaver ved akutt forurensning:

- Å være leverandør av kunnskap om naturmiljøet på Svalbard og i polare strøk for øvrig.
- Å delta i nasjonal rådgivende gruppe for prioritering av innsats ved akuttutslipp.

Samhandling med andre etater ved akutt forurensning

De primære samarbeidsaktørene for Norsk Polarinstitutt i fall akutte oljeutslipp er Kystverket, Sysselmannen på Svalbard og Miljødirektoratet. Instituttet vil bli varslet av Kystverket og bidra inn i aksjonen med sin kunnskap og kompetanse om natur og miljø i våre mandat-områder.

Statens ansvar ved akuttforurensning

Fylkesmannen er statens representant i fylket og har ansvar for å følge opp vedtak, mål og retningslinjer fra Stortinget og regjeringen. Fylkesmannen er dessuten et viktig bindeledd mellom kommunene og sentrale myndigheter.

Fylkesmannen utfører ulike forvaltningsoppgaver på vegne av departementene. Fylkesmannen kontrollerer også kommunenes virksomhet og er klageinstans for mange kommunale vedtak.

Hjemmelsgrunnlag

Fylkesmannen er ikke delegert myndighet etter forurensningsloven kap. 6 ved akutt forurensning.

Fylkesmannens tilsyn med kommunenes samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid er blant annet hjemlet i Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og sivilforsvaret, endret med virkning fra 01.01.10. Kommunene er her tillagt ansvaret for samordning og planlegging ved kriser i fredstid.

Kgl. res. av 18.04.08 (beredskapsinstruksen) slår fast at Fylkesmannen skal samordne og føre tilsyn med alt beredskapsarbeid i fylket. Fylkesmannen mottar forøvrig årlig embetsoppdrag fra Justisdepartementet med generelle pålegg om å gjennomføre beredskapstilsyn med 1/4 av kommunene i fylket.

Fylkesmannen har ikke samordningsansvar ved akutte forurensningssituasjoner.

Fylkesmannens tilsynsmyndighet og det forebyggende beredskapsarbeidet er utdypet og understreket i bl.a. Stortingsmelding nr 17 (2001-02), St.innstilling nr 9 (2002-03), St.melding nr 39 (2003-04) og St.innstilling nr 49 (2004-05), St.melding nr. 22(2007-08).

Oppgaver ved akutt forurensning

- Være rådgiver innenfor miljøfaglige prioriteringer, kunnskap om sårbare ressurser, og for håndtering av avfall.
- Sammen med beredskapsregionen skal FM etablere oversikt over:
 - *egnede lokaliteter, mottak og fyllplasser for midlertidig lagring av forurenset masse fra en akutt forurensningsaksjon*
 - *Unngå ytterligere forurensning*
- Føre tilsyn og eventuelt stille krav dersom myndighet i enkeltsaker blir delegert til Fylkesmannen etter nærmere avtale med Miljødirektoratet
- Føre tilsyn og eventuelt stille krav til aksjoner mot mindre tilfeller av akutt forurensning dersom myndighet i slike enkeltsaker blir delegert til Fylkesmannen etter nærmere avtale med Kystverket
- Bistå Kystverket og/eller IUA med miljøfaglig personell ved uønskede hendelser med akutt forurensning

Samhandling med andre etater ved akutt forurensning

Delta på statlige og interkommunale øvelser og beredskapssamlinger etter nærmere avtale.

Fylkesmannen skal fungere som et bindeledd mellom statlig og kommunal sektor.

Andre forhold

Fylkesmannen skal ivareta IUAs behov for systematisert, prioritert og kartfestet miljøressursinformasjon for sjø og land under gjennomføring av aksjoner.

Deltar på øvelser og beredskapssamlinger.

Sysselmannen på Svalbard

Primæroppgave

Sysselmannen har beredskapsansvar for akutt forurensning innenfor territorialfarvannet (12 nm) ved Svalbard, bortsett fra Bjørnøya, hvor Kystverket har ansvar. Kystverket har ansvar utenfor 12 nm.

Kystverket er myndighet etter svalbardmiljøloven § 70 fjerde ledd ved akutt forurensning eller fare for akutt forurensning. Sysselmannen vil likevel alltid ha det operative ansvaret og bistå med førsteinnsatsen ved et utslipp. Kystverket kan delegere myndigheten etter svalbardmiljøloven videre til Sysselmannen i enkeltsaker og gjør dette for de aller fleste tilfeller av akutt forurensning.

Dersom en hendelse blir større enn det den enkelte klarer å håndtere, og beredskapen med Utvalg mot akutt forurensning (UA Svalbard) og depotstyrken ikke strekker til, vil Kystverket sette i verk og lede en statlig aksjon.

Sysselmannen har etter avtale med Kystverket en døgnkontinuerlig vakt/beredskap i vakttelefonen og at alle tilfeller av akutt forurensning uten opphold skal meldes til Sysselmannen. Som politimyndighet har Sysselmannen også ansvar for å sikre bevis (prøvetaking) og etterforske/påtale tilfeller av brudd på svalbardmiljøloven, også ved akutt forurensning.

Hjemmelsgrunnlag

Svalbardmiljøloven § 70.

Oppgaver ved akutt forurensning

For å takle tilfeller med akutt forurensning på Svalbard, er det opprettet et Utvalg mot akuttforurensning (UA Svalbard). Sysselmannen er leder for UA Svalbard og leder aksjoner mot akutt forurensning inntil Kystverket eventuelt tar over.

Alle tilfeller av akutt forurensning skal meldes til Sysselmannen, som videre varsler Kystverket. Dersom Kystverket delegerer saken, er det Sysselmannen som avgjør om det skal settes i gang en aksjon. Sysselmannen varsler da leder/nestleder for depotstyrken som kaller inn medlemmene i depotstyrken.

Sysselmannen har det operative ansvaret for å iverksette tiltak dersom den ansvarlige for akutt forurensning ikke klarer å håndtere dette selv.

Samhandling med andre etater ved akutt forurensning

I en aksjon mot akutt forurensning blir Utvalg mot akutt forurensning (UA Svalbard) innkalt og stiller som et rådgivende utvalg for Sysselmannen.

UA Svalbard består av representanter for Sysselmannen på Svalbard, Store Norske, Longyearbyen lokalstyre Bydrift KF, Avinor AS, Kings Bay AS og LNS Spitsbergen AS. Bortsett fra Sysselmannen er dette de samme virksomhetene som Miljødirektoratet har gitt pålegg om beredskapskrav (svalbardmiljøloven § 70).

Sysselmannen har i tillegg inngått avtaler med disse virksomhetene om å bidra med mannskap til depotstyrken. Avtalene sikrer mannskap til å håndtere Kystverket sitt utstyr på depotet i Longyearbyen ved akutt forurensning. Mannskapene skal i henhold til avtalen kunne stå i en aksjon inntil 10 dager.

Andre forhold

Beredskapsplan mot akutt forurensning på Svalbard kan lastes ned fra Sysselmannens hjemmeside.

Primæroppgaver

NIFES har ansvar for å bistå Fiskeri- og Kystdepartementet, Mattilsynet, Kystverket og Fiskeridirektoratet med rådgivning og analyse av ulike typer sjømat for å vurdere mattryggheten i et gitt område ved akutt forurensning.

Hjemmelsgrunnlag

Rollene til NIFES ved akutt forurensning er definert i St. Prop. 15 (2011-2011) for Fiskeri- og Kystdepartementet og i NIFES sitt tildelingsbrev for 2011, hvor det står at NIFES skal «gi forskningsbasert forvaltningsstøtte til norske myndigheter, som gir et best mulig grunnlag for risikovurderinger av sjømattrygghet, kostholdsråd og fastsetting av regelverk nasjonalt og internasjonalt».

Oppgaver ved akutt forurensning

- deltar i etterkantundersøkelser ved å gi innspill til prøvetakning og analysearbeide
- vurdere resultater i forhold til mattrygghet
- bidrar med rådgivning til Mattilsynet, Kystverket og Fiskeridirektoratet
- medlem av Kystverkets rådgivende gruppe

Samhandling med andre etater ved akutt forurensning

Kystverket, Mattilsynet, Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet og Fiskeri- og Kystdepartementet.

Statens havarikommisjon for transport

Primæransvar

Statens havarikommisjon for transport (SHT) er en etat underlagt Samferdselsdepartementet. SHT har som oppgave å undersøke ulykker og hendelser innen sivil luftfart, jernbane, vei og sjøfart. Formålet er å bedre sikkerheten innen transportsektorene.

SHT skal blant annet gjennom uavhengige undersøkelser av sjøulykker bidra til å bedre sjøsikkerheten

Hjemmelsgrunnlag

I forhold til sjøulykker skal Statens havarikommisjon for transport gjennomføre undersøkelser sjøulykker innenfor de rammer som framgår av lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) kapittel 18 avsnitt II "Undersøkelse av sjøulykker" og forskrifter fastsatt med hjemmel i loven og folkerettslige forpliktelser som Norge har påtatt seg.

Oppgaver ved akutt forurensning

Ingen oppgaver knyttet til forurensningen som sådan, men akutt forurensning av betydning knyttet til sjøulykker kan medføre at sjøulykken blir undersøkelsespliktig.

Samhandling med andre etater ved akutt forurensning

Hendelser med fartøy som har medført akutt forurensning av betydning kan bli gjenstand for undersøkelse fra havarikommisjonen. I forhold til gjennomføring av nødvendige undersøkelser om bord i disse fartøyene vil det i gitte tilfeller være behov for samhandling mellom havarikommisjonen og operative aktører med ansvar og oppgaver knyttet til fartøyet. Herunder kan typisk være Kystverket, Sjøfartsdirektoratet, Sjøforsvaret ved Kystvakten, Politiet, samt kommunale/interkommunale aktører.

VEDLEGG B: INTERNASJONALE AVTALER

OPRC konvensjonen

Avtalens offisielle navn er «International Convention on Oil Pollution Preparedness, Response and co-operation».

I regi av IMO ble det i 1990 undertegnet en internasjonal konvensjon om beredskap, aksjon og samarbeid ved oljeforurensning (OPRC-konvensjonen). Norge er part i konvensjonen.

Konvensjonen gjelder for enhver oljeforurensning til havs. Konvensjonsstatene forplikter seg til å etablere nasjonale system for oljevernberedskap og aksjon etter angitte minimumskriterier, samt til å samarbeide når det gjelder

forskning, utvikling, teknisk assistanse, varsling og aksjonering for å forebygge og bekjempe oljesøl. Konvensjonen forutsetter at IMO etter hvert påtar seg oppgaver innen informasjonsvirksomhet, utdanning, teknisk bistand og annen assistanse. Konvensjonen pålegger for øvrig konvensjonsstatene å bestrebe seg på å inngå bilaterale eller multilaterale avtaler om beredskap og aksjon mot oljeforurensning.

I 2012 tiltrådte Norge også Protocol on Preparedness, Response and Cooperation to Pollution Incidents by Hazardous and Noxious Substances (HNS), 2000 eller OPRC-HNS Protocol.

De følgende avtalene er tilgjengelige via Kystverkets nettsider.

Københavnavtalen

Det nordiske samarbeid om bekjemping av forurensning på sjøen er basert på København-avtalen av 1971. Avtalen var opprinnelig mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige. Avtalen ble reforhandlet i 1993, og Island ble med som nytt medlemsland. I tillegg ble avtalen utvidet til også å omhandle andre skadelige stoffer enn olje.

Avtalens offisielle navn er «Nordisk avtale om samarbeid vedrørende bekjempelse av forurensning av havet med olje og andre skadelige stoffer.»

Grønland og Færøyene ble innlemmet i avtalen, som del av den Danske delegasjonen, i 1998.

I forbindelse med avtalen er det et årlig plenums møte. I tillegg møtes en arbeidsgruppe 1-2 ganger i året.

Innenfor rammen av Københavnavtalen gjennomføres årlige regionøvelser. Norge deltar i årlig regionøvelse med Sverige og Danmark, i henhold til regionavtale som dekker Oslofjorden, Skagerrak og Kattegat.

Bonnnavtalen

For å begrense akutt olje- og kjemikalieforurensning i Nordsjøen, har alle land som grenser til Nordsjøen inngått en avtale om gjensidig varsling, bistand og miljøovervåkning.

Bakgrunnen for avtalen var "Torrey Canyon"-ulykken i 1967, da dette tankfartøyet grunnstøtte på sørvestkysten av Storbritannia. Avtalen ble undertegnet i 1969 i Bonn, derav navnet. Landene som undertegnet avtalen var Belgia, Danmark, Frankrike, Tyskland, Neder-

land, Norge, Sverige og Storbritannia. Avtalens offisielle navn er "Agreement for cooperation in dealing with pollution of the North Sea by oil and other harmful substances".

Avtalen ble revidert i 1983 og da tiltrådte EU også avtalen. I 1987 ble også samarbeid om flyovervåkning en del av avtalen. I 2010 tiltrådte Irland avtalen. Samme år ble også det første ministermøtet innenfor Bonnnavtalen gjennomført.

Arbeidet innen Bonnnavtalen styres av en ministerdeklarasjon hvor en gjennom denne har godkjent Bonn Agreement Action Plan.

I forbindelse med avtalen er det et årlig møte for Contracting Parties. I tillegg møtes arbeids-

gruppen i Bonnnavtalen - Working Group on Operational, Technical and Scientific Questions Concerning Counter Pollution Activities (OTSOPA) en gang per år.

Norge-Russland-avtalen

Norge og Russland samarbeider om blant annet varsling og bistand ved akutt forurensning i Barentshavet. Landene har inngått avtale om gjensidig varsling, øvelser og bekjemping av akutte oljeutslipp i Barentshavet. Avtalen ble undertegnet i 1994.

I forbindelse med avtalen ble det også utarbeidet en felles beredskapsplan som beskriver hvordan samarbeidet skal foregå, både i forbindelse med møter og ved hendelser.

I forbindelse med avtalen gjennomføres det normalt to møter per år. Ett av møtene er planleggingsmøtet for den årlige øvelsen "Barents", som gjennomføres sammen med Hovedredningsentralen i Nord-Norge og andre norske aktører. I tillegg gjennomføres det ett årlig møte hvor en blant annet deler erfaringer fra øvelser og reelle hendelser, ny oljevern teknologi, oppdatering av felles beredskapsplan med mer.

NORBRIT-planen (samarbeid mellom Norge og Storbritannia)

Miljøverndepartementet i Norge og Department of Trade i Storbritannia undertegnet Norbrit-planen i 1983. Planen gjelder for sjøområdet 50 nautiske mil på hver side av grenselinjen mellom Storbritannia og Norge - fra 62 grader nord og sørover. Avtalen ble re-signert 2010 av Fiskeri- og kystdepartementet

i Norge og Department of Transport i Storbritannia. Det er ikke faste møter som følge av denne planen. Som følge av resigneringen i 2010 legges det opp til årlige øvelser mellom partene.

Avtale om samarbeid om oljevernberedskap i Arktis

Avtalens formål er å styrke samarbeid, koordinering og gjensidig assistanse mellom partene vedrørende oljevernberedskap og -aksjon i Arktis for å beskytte det marine miljøet mot oljeforurensning.

Avtalen gjelder for alle oljeforurensningsuhell som inntreffer i, eller kan utgjøre en trussel mot, et marint område som en stat som er part i avtalen utøver suverenitet, suveren rett eller jurisdiksjon over. Dette gjelder også for statens indre farvann, territoriale havområder, eksklusive økonomisk sone og kontinentalsokkel, i samsvar med folkeretten. Avtaleparter og avtalens sørlige grense er som følger:

Canada – havområder nord for 60 grader nord

Danmark – havområder over den sørlige

grensen for Grønlands eksklusive økonomiske sone og den færøyske fiskerisonen

Finland – havområder nord for 63 grader 30 minutter nord

Island – havområder nord for den sørlige grensen for Islands eksklusive økonomiske sone

Norge – havområder nord for polarsirkelen

Russland – havområder nord for kystlinjene til Kvitsjøen, Barentshavet, Karahavet, Laptev-havet, Østsibirhavet og Chukchihavet, samt elvemunningene til elvene som renner ut i disse havene på sjøsiden av grunnlinjen som bredden på territorialfarvannet måles fra

Sverige – havområder nord for 63 grader 30 minutter nord

USA – havområder på sjøsiden av kystlinjen fra grensen mellom De forente stater og Canada ved Beauforthavet langs nordsiden av Alaskas fastland til Aleutene, over 24 nautis-

ke mil sør for Aleutene og i Beringhavet øst for grensene for De forente staters eksklusive økonomiske sone.

EUs krisebistand ved akutt oljeforurensning

Gjennom EØS avtalen kan Norge be om bistand fra EU ved bl.a. akutt oljeforurensning. EU har gjennom sin sjøfartsorganisasjon EMSA (European Maritime Safety Agency) inngått avtale med flere fartøy som også kan

gjøre innsats ved oljeulykker. Anmodning om bistand fra EU gjøres gjennom EUs Emergency Response Centre (ERC) i Brussel.

KYSTVERKET

www.kystverket.no

post@kystverket.no
Sentralbord: 07847

Postadresse: Kystverket, p.b. 1502, 6025 Ålesund